

Aurelija Savickienė

Akys

Akys

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

© Tekstas, Aurelija Savickienė, 2020
© Viršelis ir priešlapiai, Angelina Bloschitsyna, 2022
© Leidykla „Nieko rimto“, 2023

ISBN 978-609-441-841-9

Aurelija Savickienė

Akys

Vilnius
2023

**Knyga skiriama
Faustai ir Medeina**

AUTORĒS ŽODIS	9
2023-IŅŅŪ PAVASARIS	13
2015 METAI	14
1916 METAI	16
1931 METAI	22
1948 METŪ GEGUŽĒ	152

TURINYS

227

1953 METAI

233

1955 METAI

266

1957 METAI

277

1958 METAI

300

1972 METAI

315

2023-IUJŲ PAVASARIS

319

APIE AUTORE

AUTORĖS ŽODIS

Ši knyga – tai netikra, išgalvota istorija. Tačiau ji remiasi realiais įvykiais.

Dirbdama Lietuvos nacionalinės televizijos laidoje „Istorijos detektyvai“ per devynerius metus kalbinau ne vieną rezistentą, disidentą, partizanus bei jų artimuosius, ryšininkus, tremtinius, lagerių politinius kalinius, 1918–1920 metų savanorių palikuonis, šimtamėčius, kurie patys dalyvavo Antrajame pasauliniame kare. Jų tėvai jiems buvo pasakoję ir apie Pirmąjį pasaulinį karą. Kūriau ne vieną siužetą apie tarpukario dvasią ir sovietinių metų kasdienybės tikrovę.

Kiekvieną kartą, klausantis tiesioginių liudininkų pasakojimų, kirbėdavo mintis: „O, kad visa tai išgirstų šių dienų jauni žmonės!“

Mes dažnai įpratę skųstis dėl kiekvieno statesnio laiptelio. Esame išlepę ir kartais patys nežinome, ko norime. Dėl visko kaltiname valdžią, tarnautojus, gimines, kaimynus... Vis dar gaji frazė: „O ką man ta Lietuva davė?“ Tik kodėl nekyla klausimas, o ką aš daviau Lietuvai?

Mano pašnekovai vienbalsiai sakydavo, kad jie savo gyvybe rizikodavo be jokių klausimų, be jokių iškeltų sąlygų. Net nepagalvoję, kad galima ir kaip nors kitaip elgtis. „Čia mano tėvynė, čia mano namai ir aš dėl jų galiu iškęsti tardymus, Sibirą, gulagą. Galiu per ištisas žiemas glaustis miško bunkeriuose. Galiu lipti ant bokšto ir kelti trispalvę, nors dėl to rizikuoju atsidurti lageryje ar psichiatrijos ligoninėje.“

Ne vienas pašnekovas pridurdavo: „O, kad jaunimas žinotų, kiek dėl nepriklausomybės buvo išlieta kraujo! Gal kitaip pradėtų vertinti ir savo laisvę, ir savo tėvynę.“

Šios mintys tol nedavė ramybės, kol gimė idėja daugybės žmonių istorijas sujungti, apipavidalinti ir pateikti kaip vientisą pasakojimą.

Taip atsirado knyga „Akys“. Tai žvilgsnis atgal išgalvotos šeimos akimis. Visi veikėjai sukurti, bet jų išgyvenimai paremti tikrais įvykiais.

Skaitytojas kartu su šios šeimos nariais keliauja per visą Lietuvos šimtmetį. Per jų likimus pamatome Nepriklausomybės kovas, tarpukario Kauną, okupaciją, tremtis, lagerius, sovietmetį. Kartu su herojais jaučiame skausmą, kančias ir džiaugsmus. Matome Lietuvos paveikslą, kurio kiekvienas potėpis ne vienam sukels jo paties ar tėvų papasakotus prisiminimus – nes taip nutiko daugeliui Lietuvos žmonių.

Knygoje yra dabarties įvykių, į kuriuos įpinti jauni žmonės. Tai sąmoningi perėjimai iš ano laiko į šį, kad ypač jaunas skaitytojas nepavargtų nuo slogių etapų.

Skaitant knygą gali atrodyti, kad ji vietomis per liūdna. Tačiau tokia buvo mūsų istorija. Tokia buvo Lietuva. Pagrindiniai įvykiai neperdėti, net jei skaitytojui atrodytų, kad taip negalėjo būti. Čia pavaizduotas visas mūsų tautos skausmas, gedulas, bet kartu ir stiprybė. Kai atsidūręs tamsoje, giliausioje duobėje, žmogus vis tiek iš paskutinių jėgų nagais kabinasi į ledinę žemę ir bando išlipti į saulės šviesą. Tokie yra lietuviai. Tokia yra mūsų tauta. Daug buvo netekčių, bet, kaip sako tų įvykių liudininkai, mes negalime užmiršti skausmo, nes jis mus vienija, mus stiprina ir parodo, kokia galinga tauta esame. Mes nepalūžome, mūsų nepalaužė, mes pasiekėme saulę, net jei tam reikėjo paaukoti tūkstančius gyvybių. Ir šios aukos neturi būti užmirštos. Turime nebijoti pažvelgti į praeities skausmą, kad dar labiau vertintume šių dienų džiaugsmą.

Knyga orientuota į vidurinių ir aukštesniųjų klasių moksleivius, tačiau tinka visiems įvairaus amžiaus skaitytojams. Kiekvienas ras artimų istorijų, ras pažįstamų prisiminimų, kartu ir ką nors naujo sužinos. Bet svarbiausia – kad pajustų pasididžiavimą savo tauta.

Knyga „Akys“ rašyta dar prieš karą Ukrainoje, todėl šie įvykiai neįterpti. Bet jie mums patvirtina Lietuvos laisvės kovotojų anksčiau išstartus žodžius, kad bėdoje lietuviai susivienija ir ištisia pagalbos ranką. Ši knyga dar labiau paskatins pažinti savo šaknis ir didžiuotis tėvyne bei branginti laisvę.

Ačiū leidyklai „Nieko rimto“ už pasitikėjimą. Visai komandai už indėlį rengiant šią knygą. Tikriems herojams, kad jie įkvėpė ne tik sukurti pasakojimą, remiantis jų išgyvenimais, bet ir už neįkainojamą indėlį į mūsų praeitį, dabartį ir ateitį.

Ačiū visiems, kurie tiki ir palaiko mano idėjas. Šeimai – už kantrybę, pasitikėjimą ir meilę. Draugams – už padrąšinimus. Skaitytojams – už tai, kad Jums įdomus tautos nueitas kelias.

2023-IŪJŪ PAVASARIS

Akys truputį primerktos. Už lango linksmi čirškauja žvirbliai. Bet mergina jų negirdi. Jos galvoje skamba iš praeities atskriejęs vaikystės juokas. Saulės blyksnis ima žvitriai šokinėti akyse. Ir ji atsiduria nebe Čikagos centrinėje gatvėje, bet lietuviškame kaime. Akimirksniu viskas keičiasi: plaukai tarsi patys susipina į dvi storas kasas, o laibos kojos lekia į pievą. Aplink ryškiai žalia ir geltona. Viskas padabinta margais žiedais, paaugliškos rankos juos skina ir pina į vainiką. Basos pėdos sukasi ratu, nejausdamos žolės šiurkštumo.

Laukai skamba nuo kvatojimo. Nuo kaimo draugų klegesio. Nuo šienpjovių balsų. Nuo senolių išmintingų pamokymų.

Atsklinda ryškių žiedų kvapas, o lengvi jau peržydėjusių pienių pūkai vis dar bando pavyti tolstantį pavasarį. Vasara jiems moja žalsvais beržų lapais ir barsto saulės spindulius, o šie bučiuoja veidus ir priverčia akis žibėti.

Tos pievos, tos šiurkščios žolės tokios savos. Ir saulė sava. Lietus savas. Žemės kvapas irgi savas, nors tai tolimi namai, iškilę atminties mirazuose.

Ji, Amanda, sėdi prie lango ir akimis aprėpia didingą Čikagos dangoraižį, kuriame atsispindi saulės spinduliai. Per akimirką dangus apsiniaukia ir pažeria stambius lašus. Net ir lietus čia kitoks nei kaime...

Mergina užsimerkia. Ji dar kartą nusikelia į tą laiką, kai jai tebuvo keturiolika, o seseriai Andželikai – devyneri. Kai jos pirmą kartą atvyko į tėvų gimtinę.

2015 METAI

– Andželika, kur padėjai mano šukas? – piktai šūkteli vyresnėlė.

– Aš jų neėmiau, kur pasidėjai, ten ir ieškok.

– Tai tu jas kažkur nukišai.

– Puošiesi, nes eisi į pasimatymą? Amanda išimylėjo Paulių, Amanda išimylėjo Paulių... – net springdama iš juoko šaiposi devynmetė Amandos sesė.

– Tuoj pat nutilk! Nieko aš neįsimylėjau.

– Įsimylėjai, įsimylėjai!

– Mergaitės, nesipykit.

Senas sodrus šiltas balsas gesina jau įsiliepsnojančią ugnį. Keturios vaikiškos akys sužiuro į galias žydras akis. Veidas – tarsi žemėlapis, kiekviena jo vaga rodo nueitą kelią. Prosenelės Magdutės gyvenimo takai buvo duobėti, suraizgyti ir ne viena ašara palaistyti.

– Ech, mergaitės, nereikia juoktis iš meilės. Meilė labai graži, bet ir skausminga. Ji kaip pavasarį parskridusi balta gulbė: nusileido tavo saloje, ištiesė kaklą, stipriai sumojavo sparnais, ir jauti, kad tavo siela pamatė ir pajuto kažką naujo, kažką dar nepažinto ir stebuklingai gražaus. Mėgaujiesi šiuo jausmu. Džiaugiesi kiekviena diena. Ir nori vis dažniau matyti tą gulbę. Bet ateina ruduo. Gulbė dar kartą suplevena didingais sparnais, dar kartą žvilgsniu sudrebi-na tavo dvasią, bet jau ne džiaugsmas, o skausmas spaudžia krūtinę. Nes žinai, kad čia jau ir pabaiga. Ir gulbė pradeda tolti...

– Babyte, ar visos meilės tokios nelaimingos? – prie prosenelės pritupia mažoji Andželika.

Amanda stovi, atsirėmusi į spintelę, ir dar dvejoja, ar įsitraukti į šį pokalbį, ar ne.

– Ne, tikrai ne visos. Jūsų tėvų istorija labai graži... – bet balsas prikimsta. Lyg kokia nebaigta nata užstringa gerklėje.

– O kokia buvo tavo istorija? – pagaliau klausia ir Amanda.

– Mano... Oi... ilga...

– Papasakok, papasakok. Vis tiek lauke lyja, nėra ką veikti, – įre-mia maldaujančias akis Andželika.

– Na, nuo ko čia pradėti... Gal nuo savo mamos, gerai?

Mergaitės noriai palinkčioja galvomis, patogiai įsirango ant gėlėtu gobelenu apvilktos sofos ir netrukus atsiduria praėjusio amžiaus antrajame dešimtmetyje.

1916 METAI

Aštuoniolikmetė Leokadija Skinkerytė skubiai iš ganyklos vedasi karvę. Reikia kuo greičiau grįžti namo, nes visa šeimyna jau pakinkiusi arklį, būtiniausius daiktus sudėjusi į vežimą ir ruošiasi bėgti. Kuo toliau nuo fronto. O jis artėja. Viena naktį Leokadija girdėjo, kaip tėvui kaimynas guodėsi, kad į jo giminaičių namus užėję rusų kareiviai juos apiplėšė ir viską sudegino. Tad nėra laiko delsti ir tikėtis stebuklo. Reikia gelbėtis. Reikia bėgti.

Staiga Leokadija pristabdė žingsnį. Ir pasviro. Žvilgsnis sustojo ties tiek kartų regėtu mielu vaizdu: šlapi prie kūno prigludę marškiniai, ant kaktos užkritusi plaukų sruoga ir stiprios rankos, mosuojančios dalgiu. Petras. Skinkerių samdinyš.

Leokadijos širdis suspurdo kaip voverė. Veidai bemat paraudo, lūpos tvirtai susispaudė... bet protas tuoj pat gražino į tikrovę. Ji seniai suprato, kad niekada negalės būti su samdiniu. Kiek kartų ji svajono tiesiog pabėgti. Su Petru. Bet neišdrįso.

Petras į Skinkerių ūkį atėjo vos dvylikos. Leokadija iškart susidraugavo su savo amžiaus berniuku. Jis ją išmokė užsidegti laužą. Jiems sėdint šalia karštos ugnies, pasakodavo, kaip užaugęs eis vaduoti Lietuvos. Leokadijos širdis tirpo. Petras jai vis drąsesnis, didingesnis atrodė. Ir vis artimesnis.

Jie augo. Augo ir jų draugystė, galiausiai virtusi tuo, ką abu slėpė nedrąsiai susipynusiuose delnuose. Abu jautė, abu žinojo, kad vieną dieną šis jausmas ant širdies užrідens akmenį. Tik vis dar nenorėjo tikėti, kad tai įvyks greitai.

Ta diena atėjo. Kai dar prieš ruošdamasi išvykti Leokadija sukaupė visas jėgas ir nuėjo pas tėvą prašyti leidimo tekėti už Petro. Tėvas ne iškart suprato, kad jo mokyta, griežtai auklėta duktė tokius niekus kalba. Ji – stambaus ūkininko dukra – įsimylėjo samdomą berną. Ubagą. Bežemį. To jis, kaip tėvas, niekada neleistų.

Nepadėjo ašaros, nepadėjo maldavimai, nepadėjo nė rankos bučiavimas, nė žodžiai, kad antraip ji nenorinti iš viso už nieko tekėti. Nors širdyje Leokadija žinojo, kad, atėjus laikui, ji paklus tėvo valiai. Ir tekės už to, už kurio jis lieps.

Dabar, kai visai gretimuose kaimuose jau liepsnose skendo sodybos, ji paskutinįkart žvelgė į mylimo vyro siluetą. Kojos tarsi jaugo į žemę. Nepajėgė nė žingsnio žengti. Nepajėgė nė žodžio šūktelėti. Dingo balsas, dingo jėgos. Tik tas jausmas niekad nedingo. Leokadija viską būtų padariusi, kad širdį draskančią meilę kas nors iš krūtinės būtų išplėšęs. Bet niekas neišplėšė. Neišplėšė piktas tėvo balsas, neišplėšė mintys apie amžiną širdgėlą.

Petras dirbo ir Leokadijos nematė. O jei būtų pastebėjęs... Gal to žvilgsnio būtų užtekę. Gal ji būtų išdrįsusi. Bėgti. Su juo. Bet jis braukė žliaugiantį prakaitą ir nesidairė. Ji nulenkę galvą ir užspaus-ta krūtine patraukė namų link. Ėjo taip, lyg neštų kryžių. Paėjusi kelis šimtus metrų, pagaliau susmuko. Ir taip prapliupo raudoti, kad net dangus išsigando ir šaltais lietaus lašais merginą ramino. Leokadija verkė. Verkė visa savo siela. Ji žinojo, kad tai paskutinis kartas, kai mato pirmąją meilę. Daugiau niekada jo nesutiks, daugiau niekada neišgirs jo balso, daugiau niekada nepalies jo rankų. Niekada. Ir šis suvokimas plėšė į skutelius. Leokadija žinojo, kad savęs nebesurinks. Kad nuo šiol ne gyvens, o egzistuos. Tačiau, kad ir kaip jai bus sunku, prieš tėvo valią neis.

Suėaupė paskutines jėgas, pakilo ir lyg vaiduoklis nuslinko namų link.

Čia jau visi sėdo į vežimą, tik vienos Leokadijos šurmulyje trūko. Mama blaškėsi, tėvas susikrimtęs kažką po nosimi murmėjo, broliai paskutinius daiktus rinko, o seserys susiglaudusios nežinia apie ką galvojo. Visi savo reikalais, savo mintimis buvo užsiėmę, o dar taip sparčiai artėjantis frontas ramybės nedavė, kad niekas ir nepastebėjo užtinusių Leokadijos akių ir išbalusio veido. Paraginta greičiau lipti į vežimą, mergina susirangė kamputyje, įsikniaubė į močiutės austą skarą ir tyliai tyliai laistė ją sūriomis ašaromis.

O frontas buvo čia pat. Skinkeriai ne vieną vežimą kelyje sutiko. Ne vienas pėstysis prašėsi būti priimtas nors valandžiukei ratuose pasėdėti. Skinkerių ratuose vietos nebuvo. Motina baiminosi, kad naktį juos gali užpulti ir atimti vežimą. Tėvas ramino, sakydamas, kad nereikia prisigalvoti.

– Girdit? Kas čia? – vieną ankstų rytą šūktelėjo jaunesnysis Leokadijos brolis.

– Bombos artėja, – neramiu balsu ištare tėvas.

Ir su tais žodžiais, rodos, visai netoli nugriaudėjo baisus dundesys. Didelis dūmų kamuolys užklojo pusę dangaus. Žmonės sustingo. Jokio garso neišleido. Baimė taip gerklę užspaudė, kad net kvėpuoti nebuvo jėgų.

Pirmas atsipeikėjo tėvas ir liepė kuo skubiau traukti miško link. Suprato, kad pagrindiniu keliu judėti pavojinga. Todėl geriausia išėitis – kelioms naktims pasislėpti. Bet ką daryti su gyvuliais? Nutarė arklius laikyti pamiškėje, o karvę pririšo pievoje. Jei bus lemta, kareiviai jos nepaims, jei ne – svarbu patiems likti gyviems.

Tėvas su vyresniaisiais sūnumis iškasė duobę, sunešė į ją visus daiktus, susodino šeimos moteris ir mažiausiąjį Kipriuką, o patys išėjo budėti. Budėjo pamainomis.

Kaip tyčia, dvi dienas lijo, kiaurai merkė. Leokadija stipriai glaudė broliuką, o pati kiek lengviau kvėpavo. Tarsi vienas sunkumas bent šiek tiek užgožė tą kitą.

Trečią dieną pro medžių vainikus pradėjo skverbtis saulė. Lašai džiūvo. Dangus ryškėjo. Galima stotis ir keliauti toliau.

Tikslas buvo jau visai šalia. Pasienyje gyveno Leokadijos teta – tėvo sesuo. Ji pravėrė namų duris ir be žodžių priėmė gausią brolio šeimyną. Apie ką tą naktį vyresnieji kalbėjosi, Leokadija nesiklausė, pagaliau užmigo ir sapnavo keistus sapnus.

Ankstų rytą prabudo ir iškart puolė tvarkytis. Tėvas irgi po kiemą sukiojosi, su vyriausiu sūnum Juozu ketino eiti pas aplinkinius ūkininkus darbo prašytis. Vos prieš kelias dienas buvęs stambus ūkininkas, turėjęs savo samdinių, štai dabar maldaus kitų, kad padėtų jo aštuonių žmonių šeimai išgyventi.

Mama su teta ruošėsi eiti į laukus. Laimė, kareiviai Žalės nepamatė. Tai tik toji bei pora arklių ir vežimas su šiek tiek atsargų buvo likę iš didelio turto. Negalėjo visos sodybos į vežimą susikrauti, negalėjo ir bandos karvių bei avių drauge vestis. Teko viską palikti. Ir eiti į nežinomybę, negalvojant apie tai, ar kada dar sugrįš į gimtus namus, ar ten ką nors dar ras. Ar augs tas gluosnis, po kurio šakomis sau jaukų kampelį buvo įsirengusi Leokadija. Ten maža būdama migdydavo skudurinę Marytę, ten užaugus svajodavo, kaip vieną dieną savo tikruose namuose gyvens drauge su Petru. Ak, Petras. Kur jis? Ar jį paėmė kareiviai? O gal jis tikrai bus tas, kuris išvaduos Lietuvą, kaip Leokadijai žadėjęs. O šioji pilnomis meilės akimis žiūrėdavo į jausmingai ir patriotiškai kalbantį Petrą ir svajodavo jį pamatyti su lietuviška kareivio uniforma.

Petro likimas neaiškus. O ir jų pačių miglotas. Kiekviena nauja diena buvo pilna nežinomybės. Tėvas su sūnumis Juozu ir Stasiu įsidarbino pas aplinkinius ūkininkus. Leokadija su dviem seserimis irgi rado darbų šalia gyvenančios buvusios bajorės ūkelyje, o mama su mažuoju Kipriuku tetai namuose padėdavo.

Vieną dieną iš laukų į namus parbėgo uždusęs Stasys. Motina ilgai nesuprato, ką jis kalbėjo. Šis tik šaukė: sumušė, paėmė, nusiavedė. Ką, kaip, kas... Kur tėvas, kur Juozas?

Pagaliau Stasys, springdamas ašaromis, ėmė rišliau pasakoti. Kai jie dirbo, pro šalį jojo vokiečių kareiviai. Jei tik būtų iš anksčiau juos pastebėję, vyrai būtų spėję pasislėpti. Nespėjo.

Stasys mikčiodamas išlemeno, kad kareiviai paėmė Juozą. Tėvas bandė maldauti, prašyti, kad neišsivestų vyriausio sūnaus. Maldavimai baigėsi šautuvų smūgiais ir tėvas susmuko. Stasys buvo per jaunas karui, todėl jį paliko. Kai vokiečiai išjojo, sūnus bandė pakelti tėvą, bet niekaip nepajėgė. Todėl lėkė namo pagalbos.

Motina kone alpo. Teta suskubo bėgti į laukus ieškoti brolio. Leokadija puolė raminti mamą, bet ir pati vos laikėsi ant kojų, o ašaros tiesiog smaugė.

Sesuo Katrė išlėkė su teta ir išsivedė Stasį, kad parodytų, kur yra tėvas. Laikas taip lėtai slinko, kol pagaliau jie pasirodė, nešini į aplinką nereaguojančiu tėvu. Iš galvos kapsėjo kraujo lašai. Akys nenorėjo atsimerkti. Tačiau jis dar kvėpavo.

Tėvas jau niekada nebebuvo toks, koks iki tos baisios popietės. Iš stipraus vyro teliko staigiai pražilęs, susmukęs ir kažką vis sau padrikai bešnekantis senelis. Tik giliose akyse dažnai sužibėdavo ašaros. Jos primindavo paskutinį jo matytą ryškų vaizdą: vokiečiai išsiveda mylimą sūnų, svarbiausią padėjėją, vilčių šaltinį... Pirmagimį.

Tą dieną tėvas matė sūnų paskutinį kartą. Tą dieną šeima paskutinį kartą regėjo, kaip besišypsantis ir smilgą kramtantis stiprus, augalotas Juozas užsimeta dalgį ant peties ir iššina į laukus. Dar spėja ranka perbraukti murziną Kipriuko veidelį. Daugiau niekada sūnaus, brolio neišvydo mama, tėvas, seserys, broliai. Ne tik nematė, bet ir jo likimo nežinojo. Sklido kalbos, kad Juozas sugebėjo pabėgti ir net Braziliją pasiekti. Buvo kalbų, kad pabėgo ir vėliau prisijungė prie Lietuvos kariuomenės, dalyvavo nepriklausomybės kovose. Bet buvo ir tokių pasakojimų, jog vos paimtas į frontą užlipo ant minos ir vietoje žuvo.

Leokadija visą gyvenimą tyliai pasvajodavo, kad gal vis dėlto brolis gyvas, kad gal vieną dieną ji gaus jo laišką...

Kai namuose neliko vyriausio sūnaus, ji tapo pagrindiniu šeimos ramsčiu. Tėvas buvo ligotas ir užsidaręs savo pasaulyje. Mamą, nors ji ir stengdavosi pasislėpti, Leokadija dažnai matydavo verkiančią. Per vieną dieną neteko dviejų savo vyrų. Šeima buvo sužlugdyta. Ir Leokadija žinojo, ką turinti daryti.

Netoliese gyveno stambus ūkininkas. Dviem dešimtėmis už Leokadiją vyresnis. Tačiau jau seniai akimis spiginantis merginą. Žinodamas, kad jos tėvai buvo pasiturintys ūkininkai, kad giminėje būta bajoriško kraujo, ne kartą jai apie geresnį gyvenimą kalbėjo, ne kartą ją ir visą jos šeimą iš skurdo žadėjo ištraukti. Jei tik šioji sutiks už jo tekėti.

Leokadija pasiryžo. Nors Kostas Buknys stipriai tabaku ir alkoholiu atsiduodavo, bet kito kelio nebematė. Ir taip labai greitai jaunoji Leokadija tapo daugiažemio ūkininko Kosto žmona. Tėvas, mama, Stasys ir Kipriukas atsikraustė pas dukrą, o seserys iš pradžių liko pas tetą, bet greitai ir jos ištekėjo.

2023-IŪJŪ METŪ PAVASARIS

Raudono vakaro vėsa gaubė merginos pečius. Dailūs pirštai sukiojo ant riešo auksinį laikrodėlį. Ant kelių gulėjo jau daug kartų skaitytas laiškas.

– Du brangiausi dalykai, kurie man ją visada primins, – paėmusi popieriaus lapą, priglaudė prie krūtinės. – Kai tą paskutinę atostogų dieną ji man dovanojo šį laikrodėlį, aš sakiau, kad man jo nereikia, kad ir be jo ją prisiminsiu. Bet babytė buvo teisi – aš tokia laiminga, kad galiu kasdien šalia savęs turėti dalelę jos. Šį laikrodį mano brangioji prosenelė gavo iš savo tetos. Ir per visus tardymus, kratas, skurdą, vargą jį išsaugojo. O tą dieną babytė padovanojo jį man.

– Ji tave labai mylėjo.

– Taip, žinau. Bet tą vasarą ir aš ją labai pamilau. Visam laikui mano širdyje liko jos žodžiai, visą gyvenimą prieš save matysiu jos akis. Akys... Prieš mėnesį gavau šį jos laišką. Paklausk: „Kadaise mano brangioji teta Konstancija man pasakė tai, ką noriu, kad savyje saugotum visada. Noriu, kad visas pasaulis tau būtų kaip plačiai atmerktos akys. Matyk jose šviesą, net jei bus tamsu. Matyk jose džiaugsmą, net jei bus liūdna. Matyk jose viltį, jei ir užslinks audrą pranašaujantis debesis. Matyk jose grožį. Kokias akis matysi, toks ir bus tavo pasaulis. Matyk tose akyse meilę. Žinok, kad net ir sunkiausią, skaudžiausią valandą visada tave gaubs meilės šydas, kuri tau išaudė tave mylėję ir mylėsiantys žmonės. Atsimerk ir tu. Plačiai atmerk akis. Nebijok pažvelgti ir į praeities šešėlius. Žinok, kad

žmogus, nematantis savo istorijos, tai žmogus be ateities. Tegul tavo akys būna švarios, tyros ir skaidrios...” – suvirpėjo merginos balsas.

– Tavo prosenelė buvo stipri...

– Taip, buvo... Negaliu patikėti, kad šianakt ji iškeliavo...

Vyriškos rankos stipriai apglėbė liaunus merginos pečius. Ji nuvijo liūdesio šešėlį nuo savo akių ir tarė:

– Vis dėlto jos gyvenime buvo ir šviesos, ir išsipildžiusių svajonių. O tą vasarą ir aš, žvelgdama į žvaigždę, sugalvojau norą.

– Tikrai? Gali išduoti, koks jis buvo?

– Juk negalima sakyti savo norų, nes jie neišsipildys, – nusijuokė mergina. – Bet tau jį išduosiu. Tą vakarą vaikštinėjau su man labai patikusiu berniuku, kuris vėliau pažadėjo, kad atvyks į Čikagą studijuoti. O prieš tai buvau išklausiusi babytės pasakojimą apie jos didžiąją meilę. Tai žvelgdama į žvaigždę ir aš paprašiau, kad savo gyvenime sutikčiau stiprią, tikrą ir laimingą meilę, – šyptelėjo Amanda.

– Ar tas noras išsipildė?

Mergina nusišypsojo.

– Taip, tas noras išsipildė, nes kai kas ištesėjo savo pažadą.

Amanda meiliai pažvelgė į Paulių ir švelniai prigludo prie jo peties.

APIE AUTORE

Knygos autorė Aurelija Savickienė yra ilgametė televizijų žurnalistė. Ilgą laiką dirbusi pramoginėse laidose, vėliau devynerius metus ji kūrė istorinės laidos siužetus. Sutiktų ir kalbintų žmonių pasakojimai paskatino parašyti šią knygą, atspindinčią dalelę Lietuvos praeities.

Autorės senelis buvo 1919–1920 metų Nepriklausomybės kovų dalyvis. Visą gyvenimą jis savo vaikus ir anūkus mokė patriotizmo bei meilės Dievui. Iki pat mirties kūrė eiles, kuriomis pašiepė bolševikus. Vėliau meilę tėvynei, Dievui bei žmogui vaikuose ugdė Aurelijos mama. Ji yra gavusi valstybinį apdovanojimą už išgelbėtas trijų žmonių gyvybes.

„Stiprios šaknys augina sparnus“, – sako knygos „Akys“ autorė Aurelija Savickienė. Reikia žinoti savo šaknis, reikia jomis didžiutis, nes esame sunkius slenksčius perėjusi ir laisvę iškovojusi tauta. Ir tą laisvę turime branginti.

Tai penktoji Aurelijos Savickienės knyga. Pradėjusi nuo jaunoms mamoms skirtos knygelės „Vaikų mityba. Nuo gimimo iki trejų metų“, vėliau perėjo prie istorinių ir biografinių knygų rašymo: „Nekukloji Lietuva“, „Raudonoji lemtis. Generolo dukros“, „Misionierius. Antanas Saulaitis – žmogus, kuris visada šypsosi“.

„Mūsų akys neretai rodo tai, ką norime matyti. Norėsime matyti pilkus debesis, juos ir matysime. Norėsime matyti saulę tarp tų debesų – ją ir išvysime. Visada yra šviesos spindulėlis, kurį tereikia pastebėti ir juo sekti“, – tuo tiki Aurelija Savickienė.

Amerikos lietuvės sesės Amanda ir Andželika pirmą kartą atvyksta į tėvynę praleisti vasaros kaime. Čia mergaičių laukia ne tik atostogų nuotykių su naujais draugais, bet ir artima pažintis su šeimos istorija bei skaudžiais XX a. įvykiais, nulėmusiais ir Lietuvos, ir visos šeimos likimą. Prosenelės Magdutės pasakojime atgyja prisiminimai apie Pirmąjį ir Antrąjį pasaulinius karus, sovietų okupaciją, tremtį, rezistenciją ir begalinę kovotojų už laisvę meilę tėvynei. Klausydamos sudėtingos šeimos istorijos mergaitės susipažįsta su sau brangių žmonių praeitimi, išgirsta anksčiau nežinotų detalių apie Lietuvos kovą už laisvę ir atranda savo šaknis. Istorinis romanas skirtas vidutinio ir vyresnio mokyklinio amžiaus skaitytojams, tačiau sudomins ir suaugusiųjų auditoriją.

Aurelija Savickienė – televizijos laidų kūrėja ir rašytoja. Autorė itin domisi Lietuvos istorija. Išklausiusi daugybės žmonių pasakojimų apie okupaciją, tremtį, rezistenciją ir laisvės kovas, ji nusprendė sudėti skirtingų šeimų patirčių atgarsius į grožinį kūrinį, kuriame per šeimos istoriją atsiskleistų ir sudėtingi XX a. Lietuvos įvykiai.

Redaktorė Mimoza Kligienė
Korektorė Eglė Devižytė
Maketavo Jovita Tamašauskienė
Tiražas 1500 egz.
Išleido leidykla „Nieko rimto“
Dūmų g. 3A, LT-11119 Vilnius
www.niekorimto.lt
Spausdino UAB BALTO print
Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius

„Noriu, kad visas pasaulis tau būtų kaip plačiai atmerktos akys. Matyk jose šviesą, net jei bus tamsu. Matyk jose džiaugsmą, net jei bus liūdna. Matyk jose viltį, jei ir užslinks audrą pranašaujantis debesis. Matyk jose grožį. Kokias akis matysi, toks ir bus tavo pasaulis.“

Knygos „Akys“ veikėjai niekada negyveno – jie nėra realūs. Tačiau papasakoti įvykiai skaitytojui bus girdėti. Lietuviai tai patyrė iš tikrųjų. Patyrė žmonės, kurie savo prisiminimais pasidalijo su autore. Šiame istoriniame romane XX a. Lietuvos praeities įvykiai skleidžiasi per vienos šeimos išgyvenimus: Pirmasis ir Antrasis pasauliniai karai, okupacija, tremtis, lageriai, partizanai, rezistentai... Visos istorijos, paremtos tikrais liudijimais, iškyla išgalvotų knygos herojų gyvenimuose.

www.niekorimto.lt

Užsik, net jei tu ir ne vaikas

ISBN 978-609-441-841-9

9 786094 418419